

בסיעתא דטימיא

שיעור שבועי

הגאון הגדול

רבי יצחק זילברשטיין שליט"א

פרשת האזינו

ז' בתשרי תשפ"ו

-698-

ניתן לשמוע בקו ישיר: 03-6171004

www.kolhalashon.com

גישה ישירה לשיעור במערכת קול הלשון

בלי לחפש ולדפדף בין השיעורים במערכת.
מתקשרים לקו קול הלשון במספרים הרגילים והישירים,
מקיימים מיד כוכבית * סולמית #
ואחריו את מספר השיעור 42036370 ולסיום סולמית #

פרשת האזינו תשי"ז

שיעור הגר"י זילברשטיין שליט"א ב"בית הכנסת המרכזי רמת אלחנץ"

לע"נ יוסף שלמה בן זאב ז"ל - נפטר כ"ג בשבט תשפ"ה

אולי היה עליו לומר לו, אם תרגיש רע תאכל, ואל תסתכן. ואולי היה צריך לומר לו דע שלפי החת"ס אעפ"י שלא נשתנו פניו מותר לו עצמו לאכול.

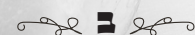

נתקף בחולשה ולא יכול לרדת מהמיטה, ואיך רופא שיחווה דעתו עליו, נחשב בספק חולה שישי בו סכנה.

ה"ערוך השלחן" כתב בסימן תרי"ח א' וז"ל: "ומה נקרא סכנה? כשאין כאן רופא, נראה כשמוטל במטה ואינו יכול לירד ממנה, הוי חולה שיש בו סכנה, דאפילו אם אין לו חום אלא מוטל במטה ואינו יכול לירד ממנה, הוי בגדר חולה שיש בו סכנה. וכל זאת כשאין רופא לפנינו, אבל אם בדקו רופא ולא מצא סימני מחלה, וקבע שיכול לצום והחולה אינו מכחישו, אין הוא בגדר חולה, ויצום."

כמו כן, ייתכן שזוהי כוונת ה"חינוך" [שי"ג] שכתב: "ולפיכך, מי שהוא חולה, אעפ"י שאין בו סכנה גמורה, אם יהיה חלוש הרבה ראוי להאכילו ולהשקותו מעט מכשיעור". עכ"ל.

ודבריו מחודשים מאוד, וכבר העיר עליו ה"מנחת חינוך" בהערה ה' וז"ל: "דוודאי אין שום איסור תורה הותר באין סכנה". יעו"ש שמסיק: "אבל במקום שאין סכנה, כמו שאסור לאכול שיעור, כן אסור לאכול חצי שיעור, דחצי שיעור אסור מהתורה וזה פשוט". עכ"ל.

חולה, אפילו לא הריח ריח מאכל ולא נשתנו פניו, ואומר: "צריך אני לאכול"! או שיהרופאים אומרים שיהוא צריך לאכול, מאכילין אותו מיד כפי הצריך לו [שיעה"צ תרי"ז ז' ובש"ע תרי"ח א']

עניין 'צריך אני' יעוין ה'גהות מימוניות' [שביתת העשור פ"ב ס"ק ה'], וברא"ש [יומא פ"ח סימן י"ג] שכתבו, כי יש גאונים שפסקו דווקא כשאמר אם לא אוכל אסתכן, אבל ר"ת נחלק עליהם וז"ל: "וכי חולים נביאים הם, או בקיאים הם, אלא כיוון שידוע החולה או החיה שהוא שבת או יום הכפורים, ואמר אני צריך, ואיני יכול לסבול מחמת החולי, מאכילין אותו, אפילו סבורים שהחולה אינו מסוכן. וכן האשה". המשנ"ב [תרי"ח ה' ושעה"צ ו'] משמע דפסק כר"ת. וכך כתב הב"ח בסימן שכ"ח דהלכה כר"ת, והכי נהוג.

מעשה בגאון אחד מגדולי ישראל זצ"ל שהוגלה לסיביר. לימים כשסיפר אותו מעשה אמר שחושב שסיבת הגלות הייתה משום שפעם אחת, בהיותו רב בא לפניו ביום הכיפורים אדם צעיר שנראה בריא וחסון, ושאלו האם מותר לו לאכול? השיב לו הרב שישכב קצת לנוח, וינסה להשלים את הצום. האיש עשה כדבריו, ור"ל נפטר. אמר אותו גאון שחושב שהגלות נגזרה עליו לכפר על הריגת אדם בשגגה. וצ"ע מה היה על הרב לעשות, הרי לא נשתנו פניו, ובכה"ג לא מאכילים אותו?

מנהל בית החולים למחלות עיניים. פרופ' טיכו אמר לאותו יהודי, שאם לא יאכל ביום הכיפורים, יתעוור, משום שעניו חלשות והמזון מקיימן ואם לא יאכל יתעוור. אמר לו הרב אלישיב זצ"ל, שישאל את פרופ' טיכו, אם תפוח אדמה חי יכול להציל את עיניו? ענה לו פרופ' טיכו, שגם תפוח אדמה חי יציל את מאור עיניו משום שבו כל אבות המזון. אמר לו הרב אלישיב זצ"ל, שיכול לאכול ביום הכיפורים תפוח אדמה חי. מבחינת יום הכיפורים, זו אכילה שלא כדרכה, ומבחינה רפואית, זה יציל את עיניו. הסטייפלר זצ"ל היה שם והסכים עם הרב אלישיב זצ"ל.

נשאלת השאלה - האם יאכל כדרך אכילתו?

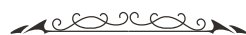
תשובה:

הוא צריך לאכול שלא כדרך האכילה, אכילה כדרכה ביום הכיפורים, היא איסור כרת. הגם שזו רק סכנת איבר, ואנחנו פוסקים כרמב"ם שאין מחללים על סכנת איבר את יום הכיפורים. אבל לפנינו ר"ת וסיעתו, הסוברים שגם על סכנת איבר מחללים את יום הכיפורים.

זכיתי לספר לכ"ק האדמו"ר מצאנז קלויזנבורג זצ"ל את פסק של מו"ח זצוק"ל דהאוכל תפוחי אדמה חיים ביום כיפור פטור דנחשב לאכילה שלא כדרכה, ומאד התפלא על פסק זה, שאכילת תפוחי אדמה נחשבת לאכילה שלא כדרכה, ואמר שהיו אנשים שבשעת המלחמה הארורה עם העמלקים ימ"ש, אכלו קליפות תפוז"א והיה אצלם מזון מלכים.

ספרתי את דבריו לפני מו"ח זצוק"ל, והשיבני: מה שאדם אוכל בשעת רעב לא נחשב לאכילה, וראיה לכך שהרי השותה ציר ומורייס או מאכל ומשקה שאינם ראויים פטור עליהם, כמבואר במסכת יומא

אולי כוונת ה"חינוך" למש"כ ה"ערוך השלחן" הנ"ל, דאם אינו יכול לירד מהמיטה, אעפ"י שלא ראינו שהוא בסכנה ממש, בכל זאת יאכל פחות פחות מכשיעור, כיוון שהוא חולה הרבה. ויש קצת סמך לדברי הערוך השלחן ממסכת חולין [ל"ז:], שהגמרא שם שואלת: "היכי דמי מסוכנת? אמר רב יהודה אמר רב: כל שמעמידים אותה ואינה עומדת". ואפשר להקיש מכאן לחולה שלא יכול לעמוד על רגליו, שהרי הוא בכלל מסוכן, אא"כ יאמר הרופא שאינו מסוכן. ובמסכת שבת [ל"ב] נאמר: "לעולם יבקש רחמים שלא יחלה". מדכתיב 'כי יפול הנופל', ומשמע שם דאם נפל למטה צריך רחמים לקום.

ביצד נוהגים בפירות א"י בשביעית?

טיאלה:

יש דין שכל פירות מא"י, בשביעית אסור לשנות את דרך אכילתם [משפטי ארץ פרק כ"ב א'-ד']: "אין לאכול פירות וירקות של שביעית אלא בדרך שרגילים לאוכלם, כל מין כדרכו [שביעית ח' ב']. דבר שדרכו לאכול חי, כגון: תפוזים, אבוקדו וצנון, לא יבשלנו. דבר שדרכו לאכול מבושל, כגון: תפוחי אדמה, בוטנים וחומושים, לא יאכלנו חי. אמנם אם עבר לא נאסר הפרי, אבל עבר על קדושת שביעית.

צורת אכילה הנהוגה אצל חלק גדול מהציבור, אע"פ שאינה נהוגה אצל רוב הציבור, נחשבת כדרך אכילה, ובלבד שלא יהיה אותו ציבור מיעוט קטן. דרך האכילה הנהוגה רק אצל הצמחונים והטבעונים ואינה נהוגה אצל שאר הציבור, נראה שאינה נחשבת כדרך אכילה אלא כדרך רפואה.

לפני שנים רבות, בא אדם אל הרב אלישיב זצ"ל ואמר שבא מפרופסור טיכו, שהיה

דהיינו, שהייתה לאליעזר קבלה מאברהם אבינו, שכאשר האדם ניצב בפני סכנה, יברך שתי ברכות, ואז תעבור הסכנה אל הצד השני, אל מי שרוצה לגרום לו את הסכנה! ולכן אליעזר ביקש לאכול, לפני שידבר, ואז בירך שתי ברכות (וזה הפירוש 'דברתי דְּבָרִי', בלשון רבים, דהיינו שתי ברכות) וסם המוות שהונח במאכלים, עבר לבתואל, שהפך לפגר, ומת.

כן מצינו בימי דוד המלך כאשר התחוללה מגיפה, תיקן שיברכו מאה ברכות. ויתכן שהמספר מאה מוסב על ציבור, אבל אצל אליעזר, שהסכנה היתה על יחיד, די היה בשתי ברכות כדי להינצל.

הסיפור המרטיט שהתרחש בטנק במלחמת יום הכיפורים

כמו-כן נספר כאן על מעשה שאירע במלחמת יום הכיפורים, וצוטט על ידי חייל שהיה נוכח בעת מעשה.

מפקדו של הטנק בו נסע החייל ראה שהמצרים מצליחים לפגוע בכל הטנקים בסביבה, וחשש מאוד שהנה-הנה מגיע הרגע שבו הפגזים יפגעו גם בטנק שלו.

ברגע כזה, שהוא כידוע רגע-של-אמת, פנה הקצין אל החיילים ושאל אותם האם הם יודעים מה נֶאֱמַר בתורת ישראל על מקרים כגון אלו, ובמלים אחרות: האם הם מכירים דרך שבה אפשר להינצל מאש התופת של האוייב?

קם אחד החיילים ואמר שהוא זוכר שסבו אמר לו שכאשר אומרים ברכות בכוונה, יש בכך הצלה גדולה. "סבי, המשיך החייל, הקפיד לתת לי מדי בוקר דבר משקה כדי שאברך עליו 'שהכל נהיה בדברו'", ואמר לי שזכות הברכה תציל אותי במשך היום מכל הפגעים הרעים.

[פ"א] ומסתבר שגם בשעת רעב יהיה פטור על אכילה כזו, למרות שכל אדם יאכלנו אז ובהכרח שאין מביאים ראיה משעת רעבון. כך גם בנידוננו אף שבשעת רעב אדם יאכל תפוח אדמה חי, בכל זאת נחשב לאכילה שלא כדרכה.

ונראה להסביר את דברי מו"ח זצוק"ל דאין שעת מלחמה ראיה, דבשעת מלחמה אנשים אוכלים אז גם מאכל בהמה ולא מצינו שמאכל בהמה יתחייב במעשר בימי מלחמה. ויעוין רמב"ם [פ"ב מתרומות ה"ז], שְׁהִתְלַתֵּן והכרשינים של תרומה הואיל ואינו מאכל אדם מותר לעשות כל מעשיהם בטומאה, וכתב שם הרדב"ז וז"ל: "חיובם מדרבנן הואיל ואוכלים אותם בני אדם בשני רעבון", עכ"ל.

ויעוין בביאור הלכה [סימן תרי"ב ס"ז ד"ה אוכלים] שכתב, דהאוכל מאכלים שראויים רק לבהמה גם כן פטור, עכ"ל. ולא חילק בין זמן מלחמה לזמן שלום.

ברכה בעת סכנה

בעת סכנה, כדאי לקחת פרי ולברך עליו ברכה ראשונה, ויאכל, ומיד יברך ברכה אחרונה. ויינצל בס"ד. דברים אלה, נסובים ונסמכים על דברי בעל הטורים בפסוק בפרשת 'חיי שרה' [כ"ד ל"ג]: "ויושם לפניו לאכול, ויאמר לא אוכל, עד אשר דברתי דְּבָרִי". כותב בעל הטורים וז"ל: "שרצו להמיתו, וליתנו בארון, והוא הרגיש, ואמר לא אוכל עד אם דברתי דְּבָרִי, כי עבד אברהם אנכי, ונהגתי בביתו שלא לאכול עד שאדבר דברי; ברכת נטילת ידים וברכת המוציא, ובזה חשב כי ינצל... וכן היה לו שבא המלאך, והחזיר סם המוות לצד בתואל ואכלו (בתואל) ומת".

שימלאו את בקשתו האחרונה, ואכן הם התירו לו. כיון שהלבנה היתה אז בחידושה, קידש אותה היהודי בכוונה גדולה. והנה לפתע, מספר ה'באר היטב', כשקפץ שלוש פעמים ב'הנה אנכי רוקד כנגדך' וכו', כנהוג, נעשה לו נס, ונשאו הרוח וניצול מהם. 'גם שמעתי', כותב ה'באר היטב' בשם ה'אור חדש', 'שמי שיקדש הלבנה, מיום שקדשה שוב לא ידאג שימות באותו חודש מאותו יום ואילך'.

שאל האברך, האם מותר לו להשתמש בכסף הרב שהותירו אחריהם המחבלים, או שמא כסף זה מוגדר כ'כסף של נס', שאסור להשתמש בו?

תשובה:

מרן הגר"ח קניבסקי זצ"ל אמר, שאין זה כסף של נס, כדוגמת הרגל המוזהבת שירדה מן השמים, וכיו"ב, ולכן מותר להשתמש בו. אבל אולי בכ"ז יהפריש לצדקה.

דחיית ברית מילה כדי שיוכל לצום ביום כיפור

שיאלה:

מעשה באדם מבוגר, עולה חדש מברית המועצות, שביקש שימולו אותו בערב יום הכיפורים. התעוררה שאלה האם למולו אז, כשקיים חשש שיצטרך לאכול למחרת ביום הקדוש, בגלל ההרדמה, הניתוח ועשרות התפרים שיעבור, או לדחותו לאחר יו"כ.

תשובה:

אין לדחות את הברית, ויקיימוה בערב יו"כ. לכאורה היה צד לומר, שאם ברור לנו מלכתחילה שהנימול יזדקק לאכול ולשתות, שאין למולו בעיו"כ. ואעפ"י שלשיטת הרבה

המפקד שמע את הדברים, וביקש מכל החיילים לקחת דברי מאכל שהיו בטנק, ולברך עליהם בכוונה.

שרשרת הניסים שהתרחשה לאחר מכן בטנק זה, היא בבחינת הבלתי-ידיאמן. פגז אחד פגע במיכל הדלק של הטנק, ולא התפוצץ; פגז שני פגע אף הוא במקום רגיש בטנק, ולא התפוצץ, וכן הלאה. ולא די בזאת, אלא הטנק הזה הצליח בס"ד לפגוע ולהשמיד טנקים מצריים רבים.

נוכל ללמוד מכאן על כוח ההשפעה של הברכות.

להשתמש בכסף שיהותירו המחבלים

שיאלה:

אברך סיפר; בהיותו בישוב מבודד, הדליק בחוץ נרות חנוכה ובעת שברך 'שעשה ניסים לאבותינו', התקרבו אליו לפתע שלשה ערבים חמושים ורעולי פנים, והיה ברור לו שהם באים כדי לבצע את הדבר הנורא ביותר. הוא לא ידע מה לעשות, וסיים את הברכה בקול רם. לפתע שלושת המחבלים נבהלו, ופתחו במנוסה, ועזבו את המקום במהירות, תוך שהם מותירים אחריהם שקית ובה סכומי כסף גדולים.

שאל הרב את האברך האם באומרו 'קידוש לבנה' הוא מכוון היטב ב'הנה אנכי רוקד כנגדך' וכו', וגם במלים 'תפול עליהם אימתה ופחד?' הלה השיב שאכן בחודש האחרון, בקידוש לבנה, כיוון במיוחד במלים הללו. אמר לו הרב, שאם כך יתכן שזו היא סיבת הצלתו, שכן ה'באר היטב' [סימן תר"ב ס"ק ד'] מצטט את ה'אור חדש' המספר על אדם שפגעו בו אנשים בלילה, ורצו להורגו. כפי ה'מקובל' במקרים אלה ביקש מהם האדם

סוף סימן רס"ו והמגן אברהם מתירים, וכן הסכים האליה רבה להתיר ואין מחמיצין את המצווה". עכ"ל. לדברי המשנ"ב הללו נראה ברור שצריך למול את העולה המבוגר בערב יו"כ.

והוסיף מו"ח הגרי"ש אלישיב שליט"א, דיתכן שבנידוננו גם התשב"ץ יסכים להתיר את המילה עפ"י ב' הנחות דלהלן:

א. יסוד האיסור לא להיכנס לחילול שבת הוא רק מדרבנן. התשב"ץ דן על ביטול מצוות עשה של האב - משא"כ מבוגר שהוא בכרת - זאת לא מצינו.

ב. דברי התשב"ץ צריכים ביאור. שהרי כעת עומדת לפנינו מצוות מילה, ולמה לדחותה? כנראה דסברתו היא דגם שמירת השבת שלא תחלל עומדת לפנינו כעת, וכמש"כ הנצי"ב ב"הרחב דבר" בספר דברים, שפירוש "שמור את יום השבת לקדשו" - היינו שצריכים אנו לשמרו מתחילת השבוע שלא יתחלל ע"י פיקוח נפש, וא"כ דבר זה נאמר רק לגבי איסור מלאכה ולא לגבי מצוות עינוי של יו"כ שעליה לא נאמר "שמור".

ואף שה"פנים יפות" בסוף פרשת לך לך ד"ה בעצם היום הזה, וה"חתם סופר" בשו"ת ח"ז סימן נ"ד כותבים שלתשב"ץ אסור למול גם לפני יו"ט, ייתכן שמקישין יו"ט לשבת לעניין לשמור מעשיית מלאכה - וה"ה יו"כ לעניין מלאכה, אבל עינוי אינו בכלל המלאכות, ופשוט.

סברא זו אולי לא נאמר על ערב יו"כ, דאולי בעיו"כ חייב לדאוג על יו"כ.

ראשונים חייבים כרת על דחיית הברית אצל מבוגר - הני מילי כשדוחה ללא סיבה, משא"כ כשדוחה כדי שלא יתחלל צום יו"כ, אין כאן כרת.

או אולי נאמר דמכיוון שבאה לפנינו תחילה מצוות מילה יש לטפל בה, ואם אחר כך יצטרך לאכול - אנוס הוא. והגע עצמך! אם פגע בו צום גדליה, ולא יוכל להתענות גם בצום זה, וגם בצומא רבה - יו"כ, כתב ה"שדי חמד" דהרבה פוסקים סוברים דיצום בצום גדליה, דעכשיו מצווה זו לפנינו - אף שהיא רק מצווה דרבנן - ואם אח"כ יהיה אנוס לאכול ביו"כ, אונס רחמנא פטריה (אולם מסופר שמעשה כזה בא לפני הרב מבריסק זצ"ל, ואף הוא הסכים לסברא הנ"ל, והוסיף - דמי שהוא כ"כ חלש, שהצום משפיע עליו כ"כ כעבור שבוע, יש לו דין חולה ופטור מלצום בצום גדליה) - כל שכן כשעומדת לפנינו מצוות מילה, דפשוט דיעסוק בה ואל ימנע בגלל יו"כ (יעוין כע"ז ב"תורת היולדת", פרק מ"ט, הערה ט') (אלא שיש לדחות דמצוות מילה יכול לקיימה אח"כ).

יעוין גם משנ"ב, סימן צ', ס"ק כ"ח שהביא מתשובת הרדב"ז, תפוס שהשר נתן לו רשות יום אחד להתפלל עם הציבור במנין איזה יום שירצה, יתפלל אותו יום תיכף, ולא יחמיץ המצווה להמתין על יו"כ, יעו"ש וכך בעניינינו.

והנה המשנ"ב סימן של"א, ס"ק ל"ג כתב: "תינוק שהיה חולה ונתרפא, אוסר התשב"ץ למולו ביום חמישי, דשמא יצטרכו לחלל שבת עליו ביום ג' למילתו. אבל הש"ך ביור"ד

להזכירכם, השיעור הבא יתקיים בעז"ה ביום ב', ה' בחשון תשפ"ו,

בבית הכנסת המרכזי ברמת אלחנן. תפילת ערבית ב - 19:45 ולאחריה השיעור

יישר כוח גדול למערכת קול הלשון ולראשיה, על העברת השיעור באיכות מופלאה.

ניתן להאזין לשיעור בשידור חי מקול הלשון במס' טל' 03-6171004